

ТОМ 5 БЯЛА РЕКА

РАЗДЕЛ 12 ЕКОЛОГИЧНА ОЦЕНКА И ОЦЕНКА НА СЪВМЕСТИМОСТ

На Проекта на Плана за управление на речните басейни беше направена Екологичната оценка (ЕО) и оценка на съвместимостта (ОС) му с предмета и целите за опазване на защитените територии с подкрепата на проект „Разработване на планове за управление на речните басейни”, финансиран по ОП „Околна среда” със средства от Европейския съюз. Екологичната оценка бе изготвена от „ПОВВИК” АД.

Екологичната оценка е извършена в съответствие с изискванията на Директива 2001/42/ЕС на Европейския парламент от м. юни 2001 г. за оценка на ефекта от планове и програми върху околната среда и Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (ДВ 03/2006 г.) към Закона за опазване на околната среда.

Оценката на съвместимостта е извършена в съответствие с изискванията на Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони към Закона за биологичното разнообразие.

Процесът за стратегическо екологично оценяване се стреми да допринесе за едно по-високо ниво на защита на околната среда и чрез това да подпомогне устойчивото развитие.

Методологията на оценяване на ЕО се основава на: Ръководство за екологична оценка на планове и програми в България, Ръководството на ЕС за предварителна оценка на програмни документи по структурните фондове на ЕС, както и на опита на разработващия екип.

В резултат на изготвената ЕО и ОС, извършените консултации и оценка е издадено Становище по ЕО № 5-2/2009г на Министъра на околната среда и водите (*Приложение № 12-1*)

Във финалния вариант на ПУРБ са взети в предвид направени препоръки по ЕО и ОС, изискванията на Становище по ЕО № 5-2/2009г, както и мерките за наблюдение и контрол.

1. Основни положения

Екологичната оценка сравнява целите и подцелите на ПУРБ на Източнобеломорски район и връзката му с целите на други релевантни планове и програми, както и въздействието от реализацията на ПУРБ върху компонентите и факторите на околната среда..

Като цяло се очаква изпълнението на ПУРБ да способства всички мерки за интегрирано управление на природните ресурси и устойчиво развитие на икономиката, заложи в различните стратегически документи на национално и местно ниво. От основно значение е изграждането на пречиствателни станции за населените места в Източнобеломорския район, което е заложено в ПУРБ, както и в стратегическите документи на местно и регионално ниво. Целите на тези документи съответстват с целите на ПУРБ с някои изключения – основно свързани с развитието на градските райони и евентуалното изграждане на нови хидроенергийни мощности и изкуствени водоеми, което може да засегне речите басейни. В тази връзка е необходимо при извършването на оценки на въздействието на околната среда и оценки на съвместимост при разработването на инвестиционни проекти, както и при извършването на екологични оценки на нови стратегически документи, да бъдат взети в предвид целите и мерките, заложи в ПУРБ.

В ЕО е направен анализ на съществуващото състояние на компонентите и факторите на околната среда и възможното им развитие без прилагането на ПУРБ.

Тъй като проблемите със замърсяването на водите в ИБР са съществени, е оценено, че ако не се приложи ПУРБ, качествата на водите няма да се приведат в съответствие с европейските изисквания, при което няма да се създадат условия за подобряване на околната среда и здравното състояние на населението. Недобрите качества на водите са неблагоприятен фактор по отношение потреблението им за битови нужди; повишен е рискът от заболяемост на населението, свързана със състава на водите; създават се пречки за осигуряване на добро качество на живот на населението и за здравословни условия на живот, което от своя страна ще бъде предпоставка за повишен здравен риск при населението.

Неприлагането на ПУРБ ще затрудни осъществяването на мерки за намаляване на замърсяването на водите от различни източници (промишленост, селско стопанство, битови дейности и пр.), което ще се отрази неблагоприятно върху околната среда и здравното състояние на населението.

Без прилагането на ПУРБ няма да се подобри качеството и безопасността на отпадъчните води (като резултат от неизграждането на нови пречиствателни съоръжения). Отпадъчните води в района като цяло са замърсени с тежки метали, които са рисков фактор за злокачествени заболявания сред населението, особено децата; за вродени аномалии при новородените, за сърдечно-съдови заболявания. Без прилагане на ПУРБ негативните процеси по отношение здравното състояние на населението ще се задълбочат.

Близостта и достъпът до много водни ресурси в Източнороманския район допринасят съществено за градската регенерация, създават условия за отдих и рекреация, съдействат за по-здравословен начин на живот. Оценено е, че прилагането на ПУРБ е необходимо за реализиране на тези условия.

В ОС е направено описание на защитените зони, местообитанията, видовете и целите на управление на национално и международно ниво, съгласно Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони.

2. Екологични проблеми, установени на различно ниво, имащи отношение към ПУРБ

В ЕО е направен и анализ на съществуващите екологични проблеми, установени на различно ниво, имащи връзка с ПУРБ по отношение на въздуха и климатичните фактори, водите, почвите, ландшафта, биологичното разнообразие, културното наследство, отпадъците, рисковите енергийни източници, материалните активи, населението и здравето, нормативната база. По-долу са представени по-съществените направени изводи в тази връзка:

Въздух, климатични фактори - Зоните с високо ниво на замърсяване на атмосферния въздух могат да окажат пряко влияние върху качеството на повърхностните води поради процесите на депозиция – мокро отлагане и сухо утаяване. Необходимо е да се предвидят мерки за подобряване на качеството на атмосферен въздух, съобразно характера на отделните сектори на индустрията и бита, съгласувани със РИОСВ в тези региони, които ще допринесат за намаляване на косвеното замърсяване на повърхностните води. При избор на неподходящ проект за ПСОВ или при неправилното им изпълнение или експлоатация се появяват случаи на емисии на вредни вещества в атмосферата, както и появата на неприятни миризми.

Повърхностни води

- Проблеми, свързани с количеството на водите :
 - Регулиране на оттока и прехвърляне на води - липса на съвременна методика за определянето на минимално допустим отток, който трябва да остане в реката; липса на нормативи, уреждащи оптималното разстояние между единични/ не каскадни ВЕЦ- ове (не участващи в каскада) по дължина на ВТ;
 - Водоснабдяване - в голяма част от населените места водопреносната мрежа е остаряла и амортизирана (предимно с етернитови тръби), поради което загубите на вода са значителни, липса на достатъчен брой пречиствателни станции за питейни води (ПСПВ);
 - Напояване - нерационално използване и лошо състояние на съществуващите хидромелиоративни съоръжения, липса на хидромелиоративни съоръжения в определени райони;

- Проблеми, свързани с качеството на водите: отпадъчните води от населените места не са обхванати напълно от канализационна мрежа и ПСОВ, съществуващите канализационни мрежи и ПСОВ не навсякъде са в добро състояние, нерегламентирано заустване на промишлени отпадъчни води, нерегламентирани сметища, включително и в границите на заливаемите тераси на реките, лошото състояние на участъци от реката в близост до закрити минни дейности и др.

- Хидроморфологични изменения и Защита от вредното въздействие на водите - незадоволително състояние на корекциите на реките, нарушаване на речните легла и водна ерозия от добив на инертни материали и др.

- Информационни проблеми - затруднения при обмен на информация и координация между институциите, липсва информация и др.

Подземни води - проблемите и факторите, свързани с качеството и количеството на подземните води произтичат главно от неизградени и в лошо състояние канализационни системи и липса на достатъчен брой ПСОВ, нерегламентирано заустване на промишлени отпадъчни води, наличие на нерегламентирани сметища, използване на питейна вода за промишлени нужди и др.

Почви - Съществуващите екологични проблеми по отношение на почвите, свързани с План за управление на речните басейни в Източнореломорски район, могат да са в резултат на: замърсявания на почвите от точкови източници, замърсяване на почвите от дифузни източници, и други нарушения на почвите.

Ландшафт

- Замърсяване и нарушаване на съществуващите и създаване на нови ландшафтни типове в следствие на строителните дейности при изграждане на ПСОВ и канализационни системи, деривации, изграждане на язовири, депа за отпадъци, земни лагуни, изграждане на ВЕЦ/МВЕЦ, и др. и при експлоатацията на съществуващите такива в следствие на нарушаването, запрашаването и замърсяването на почвите, растителността и повърхностните води с тежки метали и прах от пътищата, замърсяване на почвите и водните обекти от битово-фекални води, замърсяване на почвите и растителността с гориво-смазочни материали от автотранспорта, строителната механизация, при експлоатацията на земни лагуни, разработката на рудници и петролни бази;
- нарушаване, замърсяване с химически вещества и промяна на ландшафтните компоненти от безразборното депониране на отпадъци и тяхното смесване;

Биологичното разнообразие, флора, фауна

- нарушения на местообитанията, замърсяване на крайбрежните и водните екосистеми и промяна на биоразнообразието в тях вследствие унищожаването на част от растителността, нарушаване на местообитания и интродуциране на не-местни видове в следствие замърсяване на водните обекти с отпадъчни води зауствани от остарелите и амортизирани ПСОВ и канализационни системи в част от населените места;
- дифузно замърсяване на местообитанията и промяна на биоразнообразието в екосистемите в следствие интензивното земеделие в районите и наторяването на земеделските терени с азотни и фосфорни торове, органични торове и препарати за растителна защита;
- унищожаване на отделни растения и местообитания в резултат на ерозиране в близост хидротехническите съоръжения, и вследствие неправилното изсичане и оголване на терените;

- замърсяване на екосистемите, унищожаване на отделни растения или намаляване на плътността на популациите, засягане на местообитания на застрашени и редки видове, и намаляване на видовото разнообразие в следствие от въздействието на нерегламентираните сметища, които най-често са разположени в близост до водните басейни;
- промяна на биоразнообразието, фрагментацията на местообитанията, нарушаване на местообитания на застрашени и редки видове, и хабитати на различни видове, унищожаване на отделни растения или групи в следствие извличането на минерали в района на речните басейни;
- преки въздействия върху фауната, нарушаване на хабитатите, безпокойство и прогонване на животинските видове, унищожаване на местата за гнездене и промяна на биоразнообразието от присъствието на строителна техника на площадката, по време на строителните дейности на всички видове обекти;
- промяна в биоразнообразието и крайречните територии в следствие унищожаване на част от растителните популации, и промяна в състава на екосистемите при наводнения;
- намаляване на капацитета на ретензиране на крайбрежните ивици от растителност чрез създаване на насаждения и прегради;
- нарушения на местообитанията и промени в екосистемите и популациите на животинските видове в района вследствие от засилената урбанизация. Последствията могат да бъдат фрагментация на хабитатите, лошо управление на селското стопанство в района, интродуцирането на не-местни видове. По-голямото водочерпене, в следствие засилената урбанизация води до промяна на биоразнообразието и засилването на отрицателните въздействия при засушаването;
- замърсяване и промяна на биоразнообразието в крайбрежните и водните екосистеми, унищожаването на част от местата за гнездене, хабитатите и интродуциране на не-местни видове в следствие от остарелите и амортизирани ПСОВ и канализационни системи в част от населените места; пълно унищожаване на част от местообитанията на рибите и земноводните в някои речни участъци;
- замърсяване с отпадъчни води на крайбрежните и водните екосистеми в населените места където няма изградени ПСОВ или канализационни системи или има такива, но те не са напълно изградени и промяна на биоразнообразието в тях;

- дифузно замърсяване на местообитанията, предаване на замърсителите по хранителните вериги, промяна на биоразнообразието в екосистемите в следствие интензивното земеделие в районите и наторяването на земеделските терени с торове и препарати за растителна защита;

- замърсяване на екосистемите, миграция на замърсителите по хранителните вериги, унищожаване, безпокоене и прогонване на животни и птици, нарушения на местообитания на застрашени и редки видове, места за гнездене и хабитати на различни видове, като така се намалява видовото разнообразие в следствие от въздействието на нерегламентираните сметища. При интродуцирането на нови животински видове характерни за тези обекти – плъхове, мишки и др. се създават условия за опасност за хората и домашните животни от разпространение на болести и зарази в околните територии.

- промяна в биоразнообразието, фрагментацията на местообитанията, нарушаване на местообитания на застрашени и редки видове, места за гнездене и хабитати на различни видове вследствие извличането на минерали в района на речните басейни.

- преки въздействия върху фауната, нарушаване на хабитатите, унищожаване на местообитания на рибите и земноводните, безпокойство и прогонване на животинските видове, унищожаване на местата за гнездене и промяна на биоразнообразието от присъствието на строителна техника на площадката по време на строителните дейности на всички видове обекти. Предвид това, че при изграждане обектите те ще бъдат изградени на предварително одобрени площадки се предполага, че ще бъдат засегнати в минимална степен защитени или редки хабитати;

- промяна в биоразнообразието на крайречните територии в следствие унищожаване на част от животинските популации, места за гнездене и промяна в състава на екосистемите при наводнения.

- преобразуване на водите от течащи в стоящи в язовирите и в задбаражните езера на МВЕЦ-вете, промяна в биоразнообразието, влошаване условията за живот на хидробионтите, промяна на химичното състояние на водите и екологичните условия във реките, свързани с експлоатация на хидротехническите съоръжения;

- раздробяване на популациите на речните риби и прекъсване на генетичния обмен между отделните им части;

- намаляване на дебита и обезрибяване в пъстървовата зона на реките, в резултат на изградени водохващания за питейно-битови нужди;
- липса на крайречна растителност, намаляваща ерозията и засушаването, създаваща добри укрития и място за възпроизводство на гръбначните хидробионти;
- еутрофизирание на водите на язовирите от плаващите инсталации за отглеждане на риба и на реките след рибовъдните стопанства.

Отпадъци и техните местонахождения - Съществуващите проблеми, произтичащи от дейностите, свързани с управлението на отпадъците са: неконтролираното изхвърляне на отпадъци и създаването на нерегламентирани сметища по поречието на реките, което създава опасност за замърсяването им.

Материални активи - Проблеми съществуват с материалните активи прилежащи към водните обекти (хидротехнически съоръжения, преливници, кули, изпускатели, прагове и др.) поради недоброто им техническо състояние, а на някои места с липсата им, както и остарелите водоснабдителните и канализационни мрежи, сметищата за отпадъци, депата за отпадъци, които не отговарят на нормативните изисквания, пътищата и инфраструктурата.

Население, човешко здраве - Съществуващите екологични проблеми в района, имащи отношение към ПУРБ в аспект население и човешко здраве, са свързани преди всичко с неконтролираното антропогенно дифузно замърсяване (натоварване) на водите, което влошава качествата им и водоснабдяването на хората, респективно влошава качеството на живот; пречи на възможността водните ресурси да допринасят за градската регенерация, за създаване на условия за рекреация и да съдействат за по-здравословен начин на живот; ако антропогенното замърсяване на водите е голямо се създава повишен здравен риск за населението в района.

Проблеми, свързани с нормативната база - Липсата на: разработени и действащи класификационни системи за оценка на състоянието на повърхностните водни тела, унифицирана методика за оценка на екологичното състояние, унифицирана съвременна методика за определяне на минимално допустимия отток в реките с оглед осигуряване и поддържане на много добро и добро екологично състояние и др.

В ОС е разгледан кумулативния ефект от различни съществуващи дейности в Източноромански район върху защитените територии и зони за защита на водите и предвидените мерки в ПУРБ. Основните въздействия са от следните съществуващи дейности:

- **Баластриери** - Разработването на баластриери в речното корито води до разрушаване на крайречни и речни местообитания, дънни местообитания на риби, земноводни и водни безгръбначни; дестабилизира се речното дъно в засегнатия участък; повишава се количеството на твърдия отток и съответно се влошава качеството на водата поради постоянно повишена мътност – това въздействие може да бъде значително по обхват, тъй като засяга и участъци надолу по течението; при изземане на наноси от речното корито през размножителния период на рибите може да бъде унищожен оплоден хайвер на риби и земноводни и отделни индивиди от бисерна мида. Въздействията обикновено са временни (през периода на разработването), като правило – обратими, но за продължителен период от време.
- **ВЕЦ** - Въздействията от ВЕЦ върху водната биота са свързани с: 1) създаване на непреодолими прегради, нарушаващи миграциите на потамодромните видове риби и изобщо екокоридорните функции на реките – създават се предпоставки за фрагментиране на популации на хидробионти (въздействие дълготрайно, с широк обхват, може да бъде смекчено чрез изграждане на рибни проходи, съобразени с характера на местната ихтиофауна); 2) при деривационните ВЕЦ се променя режимът на оттока в речните участъци между водохващанията и сградоцентралите, като при най-лошия възможен сценарий може да се стигне до пресушаване на тези участъци; възможно е нарушаване на благоприятния консервационен статус на видове речни и крайречни природни местообитания, риби, водни безгръбначни и земноводни в тези участъци, поради увреждане на местообитанията им в речното корито и в речните тераси (преди всичко, поради липса на достатъчно вода, нарушаване на сезонната динамика на оттока и на естествения режим на заливане на речните тераси). Въздействието може да доведе до фрагментация на популации (въздействие – дълготрайно, обхватът му излиза извън границите на конкретните обекти, може да бъде компенсирано чрез осигуряване на достатъчно оводняване с режим, близък до естествения; 3) създаване на предпоставки за замърсяване на водата и речните брегове, разрушаване на местообитания и пряко унищожаване на

индивиди по време на строителството (въздействието е краткотрайно, обратимо, може да бъде напълно предотвратено чрез прилагане на съответни мерки), 4) Пряка загуба на площта за крайречни гори, макрофитни съобщества и други консервационно значими местообитания, чрез заливания, пресушавания, промяна на нивото на подпочвените води, унищожаване при строителните работи и др.

- **Язовири** – Язовирите в зависимост от местоположението им и големината им в повечето случаи представляват драстична негативна промяна в хидрологичния режим на реките, като заливат част от поречието им или отнемат водни количества от конкретни водни тела и са причина за допълнително маловодие на др. Това води до пряка загуба на площ, фрагментация и силен кумулативен ефект за речните и крайречни местообитания и за местообитанията на водните животни.
- **Замърсяването на водите** е причина за драстична промяна на параметрите на водната среда и причинява значително отрицателно въздействие върху предмета и целите на опазване на защитените зони, особено по отношение на водните организми.
- **Коригирането на речните течения, пресушаването на крайречните блата и мочури** е причина за драстична промяна на речните и крайречните местообитания, като причинява пресушаване или продължително наводняване на участъци от реката, променя характеристиката на грунда, течението на реката, условията за седиментация и др. Това води до загуба на природни местообитания и местообитания на видове, поради промяна на екологичните характеристики на тези участъци от реката, които са коригирани. Влиянието на корекциите на реките може косвено да се отрази и на природни местообитания и местообитания на видове, които не са пряко свързани с речните и крайречни екосистеми. Въздействието на корекциите е трайно и причинява значителен кумулативен ефект.
- **Залесяването с нетипични видове** по речните тераси и почистването на дървесна и храстова растителност може да причини значителни отрицателни въздействия върху видовете и природните местообитания, които са предмет на опазване в зоните, чрез пряка загуба на площ, загуба на екотон, фрагментация, навлизане на инвазивни и чужди видове и др.

Съществуващите бентове и укрепването на бреговете на реките, също има негативно въздействия, като променя параметрите на водното тяло (напр. скорост на речното течения в определени участъци, седиментацията, химизма на водата),

основните характеристики на грунда, крайречните местообитания и др. Въздействието на бентовете е трайно и причинява значителен кумулативен ефект.

3. Целите на опазване на околната среда на национално и международно равнище, имащи отношение към ПУРБ и начинът, по който тези цели и всички екологични съображения са взети под внимание по време на изготвянето му

Екологичната оценка разглежда и целите на опазване на околната среда на национално и международно равнище, имащи отношение към ПУРБ на ИБР и начина, по който тези цели и всички екологични съображения са взети под внимание по време на изготвянето на ПУРБ. За да се провери дали в ПУРБ са взети под внимание стратегическите цели, заложи в Националната стратегия за околна среда 2009-2018 г., е направено сравнение между целите на ПУРБ и стратегическите цели в Националната стратегия за околна среда 2009-2018г. Идентифицирани са целите от ПУРБ, които се очаква да допринесат за постигане на националните стратегически цели по опазване на околната среда, както и тези, които са в противоречие с националните стратегически цели. От направеното сравнение е видно, че се очаква предлаганите цели на ПУРБ да допринесат за постигането на стратегическите цели и на голяма част от съответните стратегически подцели на Национална стратегия за околна среда 2009-2018г. Всички стратегическите подцели, за чието постигане целите на ПУРБ не допринасят, не са свързани директно или индиректно с управлението на речните басейни. Сравнението също така показва, че няма цели (и съответните им мерки за изпълнение) в ПУРБ в Източнореломорски район, които да създават риск за постигането на стратегическите цели, заложи в Национална стратегия за околна среда 2009-2018г.

Оценено е, че главните цели и подцели, заложи в ПУРБ на ИБР са изцяло екологично насочени, както и мерките, предвидени за достигането им, които имат пряка и непряка екологична насоченост. Всичко това е предпоставка да се твърди, че и ПУРБ е с екологична насоченост по отношение на повърхностните и подземни водни тела и способства за интегрираното управление на водите, устойчивото използване на водните ресурси и дългосрочното подобрене на качеството на околната среда.

Екологичната оценка извежда и мерките, които са с пряко екологично съответствие: изграждане на пречиствателни съоръжения за промишлени отпадъчни

води; изграждане на канализационни мрежи и пречиствателни станции за отпадъчни води от населени места; подобряване пречистването на индустриални отпадъчни води; въвеждане на добра фермерска практика в животновъдни ферми; изграждане на регионални депа и рекултивация на стари депа; картиране и отстраняване на нерегламентирани сметища по речните русла и язовирите; възстановяване на крайречната растителност; укрепване на бреговете за ограничаване на ерозивните процеси; законодателни промени, включително спиране на производство, до отстраняване на проблема с емисии на промишлени отпадъчни води и др. Непряко екологично съответствие имат мерките: предложения за законодателни промени за разширяване на контролните функции за дейностите по реките; въвеждане на данъчни облекчения за големи замърсители във връзка с насърчаване изграждането на съвременни локални пречиствателни съоръжения; изясняване на отговорностите и укрепване на административния капацитет за осъществяване на ефективен контрол; допълнителни проучвания за изтичания от стари минни дейности; информационна кампания за възможностите за финансово подпомагане изграждането на индивидуални пречиствателни съоръжения; изясняване функциите и задълженията по стопанисване на брегове и язовири; информационна стратегия на БДИБР за разширяване на информацията на местно ниво и др.

В ЕО е направена препоръка за съответствие на някои от мерките и целите на ПУРБ. Посочена е необходимостта при допълването и окончателно разработване на ПУРБ:

- към повърхностните води да се формулират цели за ограничаване на риска от наводнения, чието изпълнение ще бъде осъществено посредством някои от мерките, заложи в проекта на ПУРБ (както е показано в Приложение 2 на ЕО).
- към подземните води да се формулират цели за опазване на подземните води и подобряване на качеството им, ако се планира изпълнението на мерките, заложи в проекта на ПУРБ.

4. Очаквани значителни въздействия от прилагане на ПУРБ - В процеса на прилагането на ПУРБ се очакват да се получават значителни въздействия върху околната среда. Очакват се положителни, както и комплексни влияния върху околната среда – върху водите, въздуха, почвите, биологичното разнообразие и ландшафта, включително и върху населението и човешкото здраве. По отношение на отделните

цели в ПУРБ, както и набеязаните мерки за постигане на целите, то те предвиждат като краен резултат позитивно въздействие върху водите.

Независимо от положителните въздействия, осъществяването на ПУРБ ще бъде съпроводено и с негативни въздействия върху околната среда. Те се очакват предимно в периода на строителство на инвестиционни проекти, като ще въздействат предимно върху компонентите биоразнообразие (флора, фауна, защитените зони по НАТУРА 2000 и върху природните хабитати на редките видове), води, почва, въздух, както и върху ландшафта. Вероятните негативни последствия от изграждането на проектите могат да окажат негативно влияние върху защитените зони по НАТУРА 2000, и потенциални места на националната екологична мрежа и върху природните хабитати на редките видове. Те са свързани и зависят от добре подготвените проекти, от оценката им на въздействие върху околната среда и тяхното изпълнение, от адекватните експлоатационни планове и т.н. Необходимо е при избора на дейности като критерии да бъдат отчитани и опазването на биологичното разнообразие и околната среда.

Направен е анализ и оценка на очакваните значителни въздействия от предвидените в цели за повърхностните и подземните води (посредством предвидените дейности към всяка цел) върху отделните компоненти на околната среда. Тези въздействия са положителни и отрицателни, като включват вторични, кумулативни, едновременни, краткосрочни, средносрочни и дългосрочни, постоянни и временни, последици. Отрицателни са предимно при строителство, свързано с прилагане на част от мерките, както при реализацията на ПСОВ - крайният ефект и в този случай е положителен, но по време на реализацията са възможни отрицателни въздействия, които са с еднократни и временни (по време на строителството) последици. Ограничаването на последствията от дифузното замърсяване от горско-стопански дейности, селско-стопански дейности, замърсявания от стари руднични дейности и от отпадъци е свързано с верига от едновременни мерки, изискващи по-дългосрочна реализация, но във всички случаи с положителен краен ефект. Тези мерки ще имат кумулативно въздействие - колкото по-дълго се прилагат, толкова екологичното и химическо състояние на водите ще се подобрява във времето.

В заключение при направения анализ на целите на ПУРБ е установено, че както целите за повърхностните води, така и целите за подземните води ще имат значително и то предимно положително въздействие върху компонентите на околната среда.

Предметът и целите на опазване на защитените зони по Директива 79/409/ЕЕС и Директива 92/43/ЕЕС са:

- Запазване на площта на природните местообитания и местообитанията на видове и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона.
- Запазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.
- Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природните местообитания и местообитанията на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

Направен е извода, че в ПУРБ са предвидени и специални мерки за поддържане на ключовите елементи на защитените зони (видовете и природните местообитания – предмет на опазване на защитените зони), в благоприятно природозащитно състояние (БПС). Такива мерки включват както конкретни дейности – залесявания с естествена растителност, зарибяване за борба с инвазивните видове безгръбначни животни, възстановяване на влажни зони и стари корита, но също така и превантивна дейност - забрана на негативни промени в абиотичните параметри на средата в следствие на строителство на хидротехнически съоръжения, изсичане на крайречни гори, изземване на инертни материали. Конкретните въздействия от предвидените в ПУРБ мерки са разгледани по защитени зони.

Всички мерки, предвидени в ПУРБ, имат за цел намаляване на отрицателното въздействие върху водните басейни при сегашното им състояние.

Негативните въздействия върху зоните биха били свързани с увеличаване на генерираните емисии и непречистени, отпадъчни води, както и кумулативен ефект от индустриални производства, натоварване с МВЕЦ, баластриери, унищожаване на крайречна растителност, стари корекции и отводнителни съоръжения и др.

Предвид описаните мерки и характера на технологичния процес за тяхната реализация не се очакват завишени емисии в отпадъчните води и битовите отпадъци, както и повишен антропогенен натиск, които да окажат отрицателно въздействие върху местообитанията и видовете предмет на опазване в зоните.

Зарибяването, укрепването на бреговете и залесяването биха имали положителен ефект при спазване и прилагане на мерките в т. 6 от ОС.

Превантивните мерки, изразяващи се в зони със забрана на ВЕЦ, баластриери и сечи на крайречни гори, имат положително въздействие върху видовете и местообитанията, които са обект на опазване в зоните.

По отношение на орнитофауната (Директива 79/409) степента на въздействие от предвидените мерки в ПУРБ се оценява като **незначителна**.

Намаляването на общия поток непречистени, отпадъчни води и останалите мерки за подобряване състоянието на екосистемите би имало положително въздействие върху видовете птици, ползващи засегнатите райони за местообитание през различните периоди на годината.

Възможно е да има фрагментация на местообитания, някои негативни промени във видовият състав на видовете в защитените зони вследствие реализацията и изпълнението на мерките от ПУРБ. Те са в рамките на допустимото и могат да бъдат ограничени при прилагане на смекчаващи мерки.

Много от предвидените в плана дейности (залесяване, възстановяване на стари корита, оводняване на територии) ще окажат изключително положително влияние върху видове и местообитания предмет на опазване в зоната.

Мерките, предвидени в ПУРБ, са насочени към снижаване на отрицателното въздействие върху водните басейни при експлоатацията им към настоящия момент. По отношение на растителния компонент в зоните, който до голяма степен има структуроопределящо значение за условията на средата, значими преки въздействия са свързани с изграждането на ПСОВ. На места може да се наруши структурата на зоната – при изграждане на съоръженията върху значими хабитати (включени в Приложение I на Директива 92/43/ЕЕС), но в резултат се очаква положително влияние от постъпването на незамърсени води в околната среда.

Посочени са зоните, в които има **значителни** отрицателни въздействия, причинени от водохващания и отнемане на водни количества, промени в хидрологичния режим на реките от всякакво естество – ВЕЦ, корекции на речното течение, изграждане на водоеми (язовири), прагове, отводнителни мероприятия, баластриери и мн.др.; вкл. и кумулативен ефект на дейности в миналото.

Пряко негативно влияние би имало унищожаването на растителността, особено дървесната растителност в речните корита и по бреговете при укрепването и

коригирането на речните дъна, както и при ремонт и изграждане на диги, при създаване на техническа инфраструктура в поречието на реките вкл. на ГПСОВ.

В резултат на реализацията на строителни дейности във връзка с изграждане на нови ГПСОВ е възможна пряка загуба на площ за крайречни местообитания, както и загуба на екотон и фрагментация на местообитания и местообитания на видове, предмет на опазване на защитената зона.

Корекциите на речните дъна може да унищожи местообитания за размножаване на видовете риби и води до пряка загуба на местообитания на бентосни организми, като речната мида и др. Те има значително отрицателно въздействие, което кратко и време и настъпва бързо възстановяване на временно увредените територии.

Изграждането на нови язовири може да причини значителни отрицателни въздействия (загуба на площ, фрагментация, загуба на екотон) в зоната.

Залесителните дейности, като пряко въздействие, се очаква да подобрят структурата и функциите на крайречните местообитания.

Негативно косвено влияние би имало използването на неподходящи видове и технологии за залесяване и затревяване в съответните зони.

Косвено негативно влияние от всички мерки, предвидени в ПУРБ, би имало нахлуването на инвазивни, нетипични растителни видове, след преустановяване на човешката дейност в съответните зони, в които те се прилагат.

5. Мерките, които са предвидени за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последици върху околната среда от осъществяването на Плана за управление върху околната среда

В ЕО са предложени са мерки за намаляване на въздействията от прилагане на ПУРБ и е описано как тяхното прилагане се очаква да допринесе за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно отстраняване на идентифицираните в т. 6 неблагоприятни въздействия от прилагането на Плана. Предлаганите допълнително мерки за предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно компенсиране на неблагоприятните последици при прилагането на съответните планове за управление на речните басейни са представени в две групи:

- за отразяване в окончателните варианти на съответните планове за управление на речните басейни;
- за съобразяване при прилагането на съответните планове за управление на речните басейни.

Мерките за смекчаване въздействието от реализацията на ПУРБ за зоните за защита са разгледани по директиви:

Директива 92/43/ЕЕС за хабитатите

Предложените мерки в ПУРБ са адекватни за опазване на водните басейни и за подобряването на състоянието им до 2015 г., Те са съвместими, но не са напълно достатъчни по отношение на ключовите елементи на защитените зони (природните местообитания и видовете, които са свързани с водните тела и са обект на опазване на защитените зони). Много от водните тела са увредени от значителен кумулативен ефект свързан с промени в хидрологичния режим, вследствие на водовземания, действащи ВЕЦ, зауствания, баластриери, почистване на крайречна растителност и др. В някои речни басейни предстоят да бъдат изградени нови ВЕЦ и др. кумулативни негативни влияния.

Като комплексна смекчаваща мярка трябва да се извършат оценки за съвместимост на ПУП на всяка конкретна ГПСОВ, на плановете за поддръжка на съществуващите корекции, на язовири, укрепванията на речните брегове, като ако е възможно да се предвидят алтернативи за местоположението им и техническите им параметри.

Предложени са конкретни мерки за смекчаване на ефекта от изграждане на ГПСОВ, залесявания, укрепване и корекция на речното дъно, оводняване на влажни зони, възстановяване на речни корита и меандри, зарибяване на язовири, зони за забрана изграждането на ВЕЦ и баластриери.

Директива 79/409 за опазване на дивите птици

Предложени са конкретни мерки за смекчаване на ефекта от изграждане на ГПСОВ, като оказващи пряко влияние на зоните.

6. Алтернативи за управление на водната среда в басейна на района

В ЕО са разгледани 2 алтернативи, а именно:

Алтернатива 1: Какво се извършва понастоящем и какво ще се извършва без прилагане на плана, т е “нулева алтернатива” и

Алтернатива 2: Допълнителни действия, които ще се извършват, ако ПУРБ на ИБР бъде одобрен.

Оценяващият екип разглежда нулевата алтернатива (т.е. неприемане и неприлагане на Плана) за неприемлива, тъй като тогава ще има застой, а не развитие на управлението на водите в Р. България. Ако се приеме Алтернатива 1 - без прилагане на плана би трябвало да се очаква следния ефект:

- Съществуващия в момента недостиг на водата в някои малки селища е възможно да приеме по-широки мащаби тъй като: водоснабдителните системи са силно амортизирани и загубите от води са твърде високи; поради климатичните промени се очаква значително намаление на ресурса; липса на ясна политика за въвеждане и използване на водоспестяващи технологии и пр; не изграждане на алтернативни водоакмулиращи обеми, които да смекчат възможни засушавания.

- Очертава се тенденция към влошаване на химичния и екологичен статус на водата във водните тела, тъй като сега функциониращата инфраструктура - канализационна система не е обхванала 100% отпадъчните води и се допуска изпускане на замърсени битови и промишлени води да се заустват в реките. Броят на ПСОВ е недостатъчен, а сега действащите са остарели и не ефективни.

- Значимо е натоварването от специфични органични и други замърсители като кадмий, олово, живак, никел, цинк, мед, хром (6 валентен), хром (3 валентен), арсен, които се изпускат във ВТ от предприятия-замърсители.

- Все още не са решени напълно проблемите със старите рудници, с несъбраните и непречистени руднични води и пр.

- Безразборното и нерегламентирано строителство на ВЕЦ води до значително нарушение на хидроморфологията.

Оценяващият екип разглежда Алтернатива 1 - без прилагане на плана за неприемлива, тъй като се очаква следващо влошаване на екологичния потенциал на водните тела, това ще е застой, а не развитие във водния сектор.

Ако се приеме Алтернатива 2: приемане и прилагане на плана в комплект с всички препоръки и мерки, трябва да се очаква към 2015 г. постигане на добро състояние на водите във водните тела.

Оценяващият екип разглежда и приема Алтернатива 2: приемане и прилагане на плана в комплект с всички препоръки и мерки, в резултат, на което се очаква към 2015 г. да бъде постигнато добро състояние на водите във водните тела на района.

Настоящият план не предлага алтернативни решения, заради това тук се обсъжда само нулевата алтернатива и осъществяването на дейностите, предвидени по настоящия план.

Доколкото липсата на алтернативни решения в плана противоречи на чл. 6 на Директива 92/43/ЕЕС и на Наредбата за оценки за съвместимост, разглеждаме допълнителните, предложени в оценката смекчаващи и компенсиращи мерки, като **предложена алтернатива**. Тази алтернатива е всъщност запазване на предложените в плана мерки, но трябва някои да бъдат допълнени и разширени. Такива са основно мерките по превантивна защита на водните тела в защитените зони .

Като правило, в потенциално засегнатите защитени зони от мерките в ПУРБ и, и в които има значителни кумулативни въздействия в НЕМ вкл. Natura 2000 защитените зони, **нулевата алтернатива**, която означава отказ от прилагане на предвидените мерки и нови такива, няма да допринесе за подобряване и запазване на структурата и функциите, с оглед предмета и целите за опазване на защитената зона. В случаи, когато се налага укрепване на бреговете и дъното на реките, се препоръчва обхватът на тези мерки да се сведе до минимум, и да се използват естествени местни материали (дърво, камък). При изпълнение на мерките да се прилагат предложените допълнителни компенсиращи и смекчаващи мерки за снижаване на отрицателното въздействие върху хабитатите и видовете.

По отношение на природните ключовите елементи (природните местообитания и видовете животни – предмет на опазване в защитените зони), нулевата алтернатива е **несъвместима** с предмета и целите на опазване на защитените зони, защото предполага продължаване и засилване на кумулативното негативно въздействие върху защитените зони. Това предполага и запазване или дори увеличаване в бъдеще на нивата на замърсяване във водните тела, както и промените на морфологичните параметри на водните тела, вследствие на действащи водоползвания, бентове, ВЕЦ, баластриери и бъдещи такива (някои от тях в процес на реализация). Заради това не препоръчваме нейното изпълнение.

Всички дейности, предвидени в плана са **съвместими** с предмета и целите на опазване на защитените зони и постигане на благоприятно природозащитно състояние на видове и местообитания. По отношение на превантивните мерки, те не са достатъчни, а са частични и трябва да бъдат допълнени.

7. Описание на необходимите мерки във връзка с наблюдението по време на прилагането на ПУРБ - Предложени са мерки за наблюдение и контрол по време на прилагането на ПУРБ, които се препоръчва да бъдат включени като част от цялостната система за наблюдение, контрол и оценка на прилагането на ПУРБ.

8. Заключение на ЕО и ОС

В резултат на направения анализ може в ЕО е обобщено, че предвидените с ПУРБ цели, както и предвидените мерки за реализирането им са допустими за осъществяване, предвид изискванията за опазване на околната среда. Необходимо е някои от мерките да се реализират с голямо внимание, тъй като те са големи обекти и по време на строителството им се очакват значителни отрицателни въздействия. С най-голямо внимание е необходимо да се реализират най-вече тези инвестиционни предложения за мини ВЕЦ или баластриери, като се спазват препоръчаните в ЕО мерки.

При направеното сравнение на съответствието на предложените с ПУРБ цели с целите на Националната стратегия за околна среда 2009-2018 г., изискванията за опазване на околната среда и осигуряване на устойчиво развитие е установено, че като цяло се очаква предлаганите цели да допринесат за постигане на Националните цели и съответни подцели на Националната стратегия за околна среда 2009-2018 г. От направеното сравнение с други стратегии, планове и програми е установено, че като цяло ПУРБ се очаква да допринесе за постигането им.

От направеният екологичен анализ е видно, че ПУРБ ще окаже предимно положително въздействие върху околната среда. По време на изпълнение на някои от мерките за достигане до целите за повърхностните и подземните води (като канализационни системи, ПСОВ и др.), ще се наблюдават предимно отрицателни въздействия, а по време на експлоатацията им – предимно положителни въздействия. Особено внимание трябва да се обръща при изграждането на ВЕЦ, разположени на територията на или в близост до защитени зони (ЗЗ). В тази връзка, при прилагането на ПУРБ е необходимо да се реализират препоръчаните мерки за намаляване на въздействието и да се предвиди мониторинг по време на строителството и експлоатацията на всички инвестиционни проекти, заложиени в Плана.

При разработване на оценката за съвместимост на предвидените мерки за изпълнение на целите на ПУРБ с предмета и целите на опазване на защитените зони, бе установено:

- При реализацията на ПУРБ не се очакват значителни отрицателни въздействия;
- ПУРБ е съвместим с предмета и целите на опазване на защитените зони по Директива 79/409 за опазване на дивите птици и Директива 92/43/ЕЕС за запазването на природните местообитания и на дивата флора и фауна.
- Всички предвидени дейности в плана ще окажат по-скоро положително въздействие върху предмета и целите на опазване на защитената зона и ще допринесат за постигане на благоприятно природозащитно състояние на видовете и местообитанията, свързани с водните тела
- Предвидените в ПУРБ мерки не са достатъчни и трябва да бъдат разширени и допълнени, заради съществуващия значителен кумулативен ефект в защитените зони, чието влияние няма да бъде неутрализирано и има нужда от строга превантивна защита, за да се поддържат видовете и местообитанията в БПС.
- изграждането на ВЕЦ от всякакъв тип (руслов и деривационен), при който се отнема повече от 20 до 30% водни количества влияят изключително негативно върху защитените зони и не трябва да бъдат допускани там.
- Оценката за съвместимост потвърждава предложените в ПУРБ ограничения за изграждане на МВЕЦ, балстриери, забрана на сечи с оглед предотвратяване, намаляване и възможно отстраняване на неблагоприятните въздействия от съществуващите и предстоящи за изграждане на територията на ЗЗ, като са предложени и допълнителни смекчаващи мерки, включващи и забрана за издаване на разрешителни за водоползване на нови МВЕЦ в защитени зони, чийто предмет на опазване са крайречни и речни местообитания, както и видове животни, свързани с течащи води (реки).
- По отношение на орнитофауната мерките ще окажат положително въздействие върху видовете водоплаващи и водолюбиви птици, свързани през различни периоди от годината с водните екосистеми.
- Негативното въздействие от строителството на ПСОВ и вероятните язовири (на Луда Яна) и инфраструктура може да бъде значително занижено от правилния избор на площадката и допълнителна оценка за всеки един обект върху видовете и хабитатите, предмет на опазване в зоната.

Отбелязано е и е определено като съществено обстоятелството, че реализацията на ПУРБ и особено на инвестиционните проекти за изграждане на пречиствателни станции за отпадъчни води от населените места и от промишлени предприятия, за реконструкция и реновиране на водоснабдителни и канализационни системи с всички съпътстващи експлоатацията съоръжения, за закриване и рекултивация на нерегламентирани сметища и възстановяване на терени, замърсени с отпадъци, за изграждане на нови депа за отпадъци и дренажни материали, както и за изпълнението на образователните програми по прилагане на добри земеделски практики и пр., не е по силите и възможностите само на Басейновата дирекция и на МОСВ, тъй като засягат дейността и на други министерства и ведомства – МРРБ, МИЕТ, МФ, МЗ, МЗХ и др. С оглед на това, независимо от осъществените консултации с обществеността, е наложително набелязаните в ПУРБ мерки да се съгласуват и да намерят отражение в плановете и програмите на съответните министерства и ведомства.

В заключение може е обобщено, че предвидените с ПУРБ цели и мерки са оценени като допустими за осъществяване, предвид изискванията за опазване на околната среда. Цялостното въздействие на ПУРБ се очаква да бъде положително, поради произтичащите от осъществяването на Плана комплексни и дългосрочни положителни резултати по отношение на управлението на водите в Република България. Тези резултати, както и останалите дейности и въздействия – благоприятни и неблагоприятни по отношение на околната среда, имат общонационален характер и мащаби, а също така и трансграничен аспект. Това в голяма степен обуславя и огромното значение, което пълното, ефективно и екологосъобразно прилагане на ПУРБ в ИБР ще има за подобряването на екологичното състояние в страната.